Aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet over 2022[1]

Versie: basisverzoek

Wat is een vangnetuitkering?

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Dit budget wordt ook wel het BUIG-budget genoemd. Gemeenten die een tekort hebben kunnen in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. De voorwaarden op hoofdlijnen:

- het tekort is groter dan een bepaalde toegangsdrempel;
- het college verklaart maatregelen te hebben getroffen om te komen tot tekortreductie;
- het college geeft een toelichting op deze verklaring;
- de gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college.

Bekostiging door en verantwoording aan andere gemeenten

Met de verklaring verantwoordt u zich als college niet alleen naar de gemeenteraad, maar ook naar andere gemeenten. Deze gemeenten dragen financieel bij aan de vangnetuitkering waarop uw gemeente een beroep doet. Het gaat dus om solidariteit tussen gemeenten. De vangnetuitkeringen worden bekostigd uit het macrobudget (voor alle gemeenten) van twee jaar na het tekortjaar. Daarom moet het college inzicht geven in de maatregelen die het heeft getroffen om het tekort te reduceren.

Wat wordt verwacht van het college en de gemeenteraad?

Bij het indienen van het verzoek moet het college verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Ook moet deze verklaring worden toegelicht, zoals gevraagd in het aanvraagformulier (op het formulier de onderdelen A, B en C).

Wat is de autonome rol van de gemeenteraad t.a.v. de vangnetuitkering?

Het college vraagt de gemeenteraad om in te stemmen met de verklaring van het college. Met deze instemming bevestigt de gemeenteraad dat het college inzicht heeft gegeven in de maatregelen die zijn getroffen om het tekort te reduceren. De gemeenteraad moet in staat worden gesteld om de verklaring van het college adequaat te kunnen beoordelen. Het gaat hierbij dus om een gelijkwaardige informatiepositie van de gemeenteraad ten opzichte van het college. Daarom moet het college een samenvatting van de verklaring maken. De toetsingscommissie heeft een checklist voor raadsleden gemaakt, waarmee raadsleden de verklaring inhoudelijk kunnen controleren Deze checklist wordt tezamen met andere informatie door VNG aangeboden op de website van VNG, zie link website VNG pagina raadsleden

[1] Versie aanvraagformulier d.d. 5 oktober 2021

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

Een belangrijke veronderstelling bij het vangnet is dat gemeenteraad en college regelmatig in gesprek zijn over ontwikkelingen in het bijstandsvolume (bijv. middels kwartaalrapportages). Op dit niveau wordt inhoudelijk gesproken over maatregelen (beleid en uitvoering) om eventuele tekorten te reduceren.
Het college wordt verzocht te beschrijven op welke wijze de gemeenteraad is betrokken vanaf het moment dat het tekort door het college wordt gesignaleerd tot en met het treffen van de maatregelen en de monitoring daarvan. Dit onderdeel is opgenomen na de samenvatting.

Wat mag de gemeenteraad van het college verwachten?

- Het college en de gemeenteraad moeten een gelijkwaardige informatiepositie hebben, daarom maakt het college een samenvatting van de toelichting.
- Het college beschrijft op welke wijze de gemeenteraad is betrokken vanaf het moment dat het tekort door het college wordt gesignaleerd tot en met het treffen van de maatregelen en de monitoring daarvan.
- Onderdeel A: Het college geeft de gemeenteraad via een analyse inzicht in de oorzaken van het tekort op de gebundelde uitkering (ook wel BUIG genoemd). Deze analyse kan zowel kwantitatieve als kwalitatieve elementen bevatten.
- Onderdeel B: Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de (interne en externe) maatregelen, met een kwantitatieve en kwalitatieve toelichting waarom die naar verwachting leiden tot een reductie van het tekort.
- Onderdeel C: Het college geeft de gemeenteraad inzicht in welke mate (interne en externe) maatregelen beogen bij te dragen aan het (verder) reduceren van het tekort.
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de planning en control-cyclus ten aanzien van het vangnet.

Bovenstaande informatie staat ook op de website van de VNG[2].

Op welke wijze wordt de gemeenteraad gefaciliteerd?

De toetsingscommissie heeft een checklist gemaakt voor gemeenteraadsleden. Het is een handzaam lijstje vragen en aandachtspunten. Raadsleden kunnen dit lijstje gebruiken bij het beoordelen van de vangnetaanvraag van het college. Deze checklist is opgesteld in samenwerking met raadsleden uit verschillende gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. De checklist staat samen met andere informatie op de website van de VNG.

De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om in de aanvraag vangnetuitkering zijn opvattingen te geven over de verklaring van het college (in de verklaring staan de oorzaken van het tekort, de maatregelen om het tekort te reduceren, etc.). In het formulier zal op hoofdlijnen het proces worden

[2] https://vng.nl/artikelen/vangnetuitkering-participatiewet-2022-informatie-voor-raadsleden

beschreven hoe de gemeenteraad betrokken is. Dit is vanaf het moment van signalering van het tekort en het daaropvolgend proces van treffen van maatregelen waar de raad bij betrokken is voordat de raad instemt met de verklaring van het college. De voorzitter van de gemeenteraad en de griffier tekenen voor de juistheid hiervan en worden in de gelegenheid gesteld om dit overzicht aan te vullen.

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Het college dient het aanvraagformulier in bij de onafhankelijke Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. De commissie moet de aanvraag uiterlijk op 15 augustus 2023 hebben ontvangen. De aanvraag dient met behulp van dit, door de minister vastgestelde aanvraagformulier, voor instemming aan de raad te worden voorgelegd en wordt naar ondertekening aangeboden aan de commissie via de website.

De Toetsingscommissie beoordeelt de aanvraag procedureel. Dit betekent dat wordt beoordeeld of het college en de gemeenteraad een aantal processtappen hebben doorlopen: het tekort is groter dan de drempelwaarde; het college heeft in de verklaring toegelicht dat maatregelen zijn getroffen om het tekort te reduceren en de gemeenteraad heeft ingestemd met de verklaring. De commissie geeft dus geen inhoudelijk oordeel over de aanvraag. Vervolgens adviseert deze commissie de Minister. Deze adviezen worden in beginsel overgenomen.

Gemeenten die interesse hebben in de maatregelen van andere gemeenten, kunnen terecht op de website van het vangnet. Hier zijn alle aanvragen gepubliceerd en gerubriceerd naar type maatregel, omvang van de gemeente en omvang van het tekort.

Aan het eind van het aanvraagformulier is een uitgebreide toelichting per vraag opgenomen voor de ambtelijke ondersteuning van het college. Voor een verdere toelichting op dit formulier wordt verwezen naar de informatie op de website:

https://www.toetsingscommissievp.nl/vangnetuitkering-2022

1. Verklaring college bij een basisverzoek

Dit gedeelte bestaat de volgende onderdelen:

1) Samenvatting van de verklaring
2) De beschrijving van de wijze waarop de gemeenteraad is geïnformeerd door het college
3) A. Analyse van de oorzaken van het tekort
4) B. Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren
5) C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
6) D. Ondertekening door het college

Samenvatting van de verklaring van het college

De verklaring van het college bestaat uit vier subonderdelen: A) analyse van de oorzaken van het tekort, B) getroffen interne en externe maatregelen om het tekort verder te reduceren, C) beoogd effect van de genoemde maatregelen & D) ondertekening door het college.

Het college geeft hieronder een samenvatting van onderdeel A, B en C. Dat geeft de gemeenteraad een kernachtig overzicht, op basis waarvan het raadslid kan vaststellen waarmee hij instemt voordat hij ondertekent. Voor het gemeenteraadslid dat zich wil verdiepen in de verklaring van het college, wordt verwezen naar onderdelen A, B, C en D van het aanvraagformulier.

A. Samenvatting onderdeel analyse van de oorzaken van het tekort

Het tekort op de BUIG ontstaat in Leeuwarden door enkele bepalende factoren:

- Ongunstige werking van het verdeelmodel, Leeuwarden kende een daling in het rijksbudget van ruim € 9,4 miljoen in 2022.
- De ingewikkelde bijstandsopgave door enkele (regionale) kenmerken die ertoe leiden dat het bestand minder snel daalt dan het model voorspelt en dan wenselijk is om het tekort te reduceren.
- De analyse heeft aangetoond dat het zinvol is om mee te doen aan het onderzoek van ministerie SZW naar de relatie tussen beleid en uitvoering t.a.v. overschot en tekort gemeenten. Daarnaast heeft Leeuwarden zelf onderzoek laten doen naar de Leeuwarder situatie t.a.v. het verdeelmodel en wat het beste handelingsperspectief dan kan zijn.

B. Samenvatting onderdeel getroffen maatregelen om het tekort te reduceren.

De hiervoor genoemde onderzoeken hebben aangetoond op welke groepen van het bijstandsbestand het zinvol is om te investeren in instrumenten, trajecten en begeleiding.
Er is ingezet op breed spectrum van instrumenten. Dit is nodig omdat het huidige bestand aan bijstandsontvangers minder eenvoudig aan werk komt en langduriger en intensievere begeleiding nodig heeft voor het bereiken van de arbeidsmarkt. Er is in 2022 ingezet op de volgende accenten:

- Rechtmatige bijstandsverstrekking, door intensievere samenwerking bij de toegang is in meer gevallen oneigenlijk gebruik van bijstand voorkomen.
- Intensivering van begeleiding, met accent op de doelgroep met langere afstand tot arbeidsmarkt door:
    - Wegnemen belemmerende problematiek.
    - Inzetten analyse en passende re-integratie trajecten.
    - Intensievere samenwerking met het sociaal ontwikkelbedrijf.
    - Inzet op beschut werk, LKS als instrument en BAB banen.

C. Samenvatting onderdeel beoogd effect van de genoemde maatregelen

De maatregelen en de effecten van reguliere inzet van trajecten en begeleiding hebben geleid tot een afname in het bestand en afname van kosten. Doordat het rijksbudget enorm neerwaarts is bijgesteld is nog geen sprake van tekortreductie. Wel is sprake van kostenreductie.
Onderzoeken die zijn uitgevoerd in het najaar van 2022 (AEF/De beleidsonderzoekers i.o.v. ministerie SZW en Significant i.o.v. gemeente Leeuwarden) tonen aan dat de belangrijkste oorzaak ligt bij het verdeelmodel.

Informatievoorziening aan de gemeenteraad door het college

De informatievoorziening aan de gemeenteraad is via reguliere kanalen verlopen. In het najaar van 2022 zijn informatie avonden georganiseerd voor nieuwe (en bestaande) raadsleden over de participatiewet en de BUIG. In onderstaande tabel is dit opgenomen.

X	**Moment in het proces**
X	De kadernota, de begroting.
X	Voorjaars- en najaarsbericht en jaarrekening.
X	Maand-, kwartaal- of halfjaarrapportage ook wel genoemd Turap, Marap etc)
	Beleidsplannen, strategie- of koersdocumenten, plannen van aanpak of evaluaties.
	Informatie over bestandsontwikkelingen of over de voortgang van maatregelen.
	Nieuwsbrieven, bijeenkomsten en/of presentaties.
X	Informatie avonden nieuwe gemeenteraadsleden

1. Verklaring college bij een basisverzoek

Dit gedeelte bestaat uit de volgende vier onderdelen:

A. Analyse van de oorzaken van het tekort
B. Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren
C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
D. Ondertekening door het college

A. Analyse van de oorzaken van het tekort
Hieronder beschrijft het college de analyse van de oorzaken van het tekort.

De gemeente Leeuwarden heeft de doorgaande lijn van verlaging van het bestand aan bijstandsontvangers doorgezet. Deze lijn is ingezet in 2018 en leidt ook tot kostenverlaging gedurende die periode. Uitgangspunt is nog steeds iedereen in beweging, gekoppeld aan een stevige ambitie: in 2030 geen jongere in de bijstand en van het dan zittende bestand is 75% actief op de arbeidsmarkt. Daar wordt intensief op ingezet.
De praktijk is echter weerbarstig en de uitkomsten van het verdeelmodel maken dat Leeuwarden opnieuw veroordeeld is tot een beroep op het vangnet. Het budget over 2021 en de budgetontwikkeling in 2022 voor het door het rijk toegekende budget was als volgt:

Definitief budget 2021	€ 83.467.420
Voorlopig budget 2022	€ 79.064.831
Nader voorlopig budget 2022	€ 74.757.840
Definitief budget 2022	€ 74.097.896

De opgave voor Leeuwarden t.a.v. het bijstandsbestand is groot. Zeker wanneer er sprake is van een budgetdaling van € 9,3 miljoen. Het dalende budgetniveau is onvoldoende om de dalende kosten te dekken. In de eerste maanden van 2023 stagneert de bestandsdaling, net als in de rest van Nederland. Ook de prognose in de septembercirculaire geeft aan dat in plaats van daling, uitgegaan wordt van een stijging van volume.
Dat weerhoudt ons er niet van om te blijven inzetten op zo veel mogelijk deelname in de (arbeids)maatschappij. Hierin maken we voor veel inwoners nog steeds het verschil en daar zijn we trots op!
Een blik op de resultaten van de afgelopen jaren toont aan dat we op de goede weg zijn. Na presentatie van de cijfers op hoofdlijnen, worden hierna analyse en oorzaken nader onderbouwd en toegelicht.

De gemeente Leeuwarden heeft over het jaar 2022 te maken met een tekort op het BUIG budget. Dit is verantwoord in de jaarrekening van de gemeente en via de Sisa bijlage (G2). Aangezien het tekort groter is dan het deel dat voor eigen rekening komt van de gemeente, wordt via dit document een aanvraag gedaan voor een uitkering uit het vangnet, dat hiervoor beschikbaar is.

Uit de jaarrekening en Sisa bijlage wordt duidelijk dat de gemeente Leeuwarden over het jaar 2022 een tekort op het rijksbudget heeft opgelopen van € 10.165.520. Zie bijgaande opstelling.

Rijksbudget BUIG (definitief) 2022	€ 74.097.896
Kosten BUIG gem. Leeuwarden 20222	€ 84.263.416
Resultaat 2022	€ - 10.165.520
Eigen risico	€ 7.409.790
Resultaat t.b.v. vangnetaanvraag 2022	**€ - 2.755.730**

De dekking van het tekort (eigen risico) is gerealiseerd door in de begroting van de gemeente Leeuwarden hiervoor middelen vrij te maken (€ 7.400.000).

Analyse op oorzaken:
De gemeente Leeuwarden heeft bij de toekenning van het budget voor 2022 een achterstand in de budgettoekenning opgelopen vanwege de afsplitsing van het budget t.b.v. de loonkostensubsidie (LKS). De realisatie is op een relatief laag niveau te opzichte van andere gemeentenen hierdoor is het budgetaandeel verminderd.
Dit leidde tot een nadelig effect van ca € 2.000.000.
Daarnaast is het herverdelingseffect van het verdeelmodel dusdanig nadelig voor Leeuwarden dat we structureel tekortgemeente zijn.
Daarnaast is gelukkig sprake van blijvende daling van het bijstandsvolume en daaraan gekoppelde kosten. Toch is dat niet voldoende om binnen budget te komen.

De analyse van de oorzaken is verder uitgewerkt via 2 onderzoekslijnen, te weten:
- Deelname aan het onderzoek van het ministerie van SZW naar overschot en tekort gemeenten en de relatie naar beleid en uitvoering t.a.v. de tekorten en overschotten
- Door Leeuwarden ingesteld onderzoek door Significant naar de Leeuwarder situatie t.a.v. het verdeelmodel en formuleren van handelingsperspectief om tekorten te verlagen.

Communicatie
Het college heeft de ontwikkeling van de BUIG financiën continu gemonitord in afstemming met het ambtelijk apparaat. Via portefeuille overleg met de wethouder is periodiek de bestandsontwikkeling en de daaraan gekoppelde (financiële) informatie gedeeld via dashboards en toelichtingen.
Daarnaast is via de planning en control cyclus de raad geïnformeerd via de begroting, de voorjaarsbrief, de tussentijdse rapportage (najaar) en de jaarrekening.

B. Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren

Hieronder beschrijft het college maatregelen die zijn getroffen om een bijdrage te leveren aan het reduceren van het tekort.

De maatregelen die zijn getroffen om het tekort te reduceren hebben plaatsgevonden via 2 sporen:
1. Analyse van de opbrengsten door onderzoeken
a) Ministerie SZW
b) Significant
2. Accenten in de toegang, begeleiding en handelingsperspectief t.a.v. succesvolle bestandsdaling.

Ad 1a: Onderzoek ministerie SZW naar tekort en overschot gemeenten en de relatie van beleid en uitvoering t.a.v. het tekort/overschot.

In oktober/november 2022 is door de AEF/De Beleidsonderzoekers een uitgebreid onderzoek uitgevoerd, via (groeps)gesprekken met alle niveaus van betrokken personen (van consulent tot wethouder en gemeentesecretaris). Een eerste terugkoppeling in januari 2023 over het geheel aan onderzoeken bij de betrokken gemeenten toonde aan dat aanvullend onderzoek nodig was. Bij de toetsingsbijeenkomst in april 2023 werd duidelijk dat er niet direct een causaal verband is tussen prestaties op gebied van beleid en uitvoering en het feit van overschot of tekort gemeente. Veel lijkt op elkaar en het gemeenschappelijke doel is de rode draad: voorkomen van bijstandsgebruik en stimuleren participatie van bijstandsontvangers.

Ad 1b: Door Leeuwarden ingesteld onderzoek door Significant naar de Leeuwarder situatie t.a.v. het verdeelmodel en formuleren van handelingsperspectief om tekorten te verlagen.
Het doorgronden van het verdeelmodel en de negatieve uitkomsten ervan voor Leeuwarden zijn aanleiding geweest voor een toets op deze situatie. Deze is uitgevoerd door Joost van Gemeren van Significant. Uit het onderzoek werd duidelijk dat Leeuwarden 'last' heeft van een aantal regio kenmerken en op sommige onderdelen bovenmatig (negatief) scoort. Deze 'last' en scores leiden tot een achterblijvend budgetaandeel, maar bovendien tot een lastige opgave om de bijstandsgerechtigden te bereiken, aan werk te helpen en te houden.
De populatie en sommige kenmerken zijn op korte termijn niet te beïnvloeden, waardoor de onderzoeker geconcludeerd heeft dat het verdeelmodel nagenoeg tot niet te beïnvloeden is. Dit betekent dat Leeuwarden moet blijven inzetten op benaderen van (groepen) bijstandsontvangers met als doel participatie en toeleiding naar werk.

Hiervoor is al geschreven dat het aandeel van (loonkostensubsidie) LKS in Leeuwarden t.o.v. landelijk relatief laag is. Hoewel het aandeel LKS ieder jaar toeneemt, is verdere groei lonend, en wel om drie redenen:

- Medewerkers participeren naar vermogen op de arbeidsmarkt.
- Kosten van bijstand nemen af.
- Budget voor LKS wordt via kosten van voorgaand jaar (T-1) bepaald.

Het handelingsperspectief ligt met name op dit aspect.

Belemmerende factor hierin is het beperkte participatiebudget. Het budget voor begeleidingskosten is gebaseerd op een oude rekenregel (2013/2014). Wanneer in die fase, vlak voor sluiting van de SW toegang, relatief weinig gedaan werd aan specifieke doelgroepen, zijn die rekenregels nog steeds de basis van de budgettering van begeleidingskosten. Snelle groei van inzet op LKS moet ook financierbaar zijn vanuit de begeleiding. Hierin zullen keuzes gemaakt moeten worden om specifiek hiervoor (extra) middelen vrij te maken.

Ad 2 Accenten in toegang, de begeleiding en handelingsperspectief t.a.v. succesvolle bestandsdaling.

<u>Toegang</u>
In 2022 is in samenwerking met de teams van Inkomen (behandeling aanvraag) succesvol ingezet op voorkomen van onnodig gebruik van de bijstandsuitkering. Dit is niet nieuw, maar heeft continue aandacht.
Het aantal aanvragen voor een bijstandsuitkering is gedaald, o.a. door voorlichting en preventie. Resultaat is dat het aantal toegekende uitkeringen lager is dan de aanvragen, het zogenaamde BIA (besluit intrekking en afwijzing) percentage bedroeg over 2022 ca 37%.
Leidraad is hierbij altijd dat een uitkering rechtmatig wordt toegekend.

<u>Begeleiding</u>
Net als in de rest van Nederland is het eenvoudig uitplaatsen van bijstandsgerechtigden niet zomaar meer mogelijk. De relatief eenvoudig te bemiddelen inwoners zijn vaak al aan het werk. Overal is sprake van de doelgroep die een langere afstand heeft tot de arbeidsmarkt. Deze groep is in Leeuwarden vanaf eind 2021 intensiever benaderd, maar heeft intensieve begeleiding nodig voor het ontwikkelen van arbeids- en werknemersvaardigheden. Consulenten zijn t.b.v. deze doelgroepen getraind in motiverende gesprekstechnieken om (mentale)beweging op gang te brengen.

Andere aspecten op gebied van intensievere begeleiding zijn samenwerkingsverbanden met externe partijen om belemmerende problematiek weg te nemen. Al langer is bekend dat een

bijstandsontvanger meer focus heeft op zinvolle participatie en het bereiken van werk wanneer problematiek op gebied van geld, gezondheid, etc. is opgelost. Dit hebben we o.a. gedaan in samenwerking met De Dreamfabryk.
Inwoners die na lange tijd weer actief worden richting de arbeidsmarkt zijn in samenwerking met het Sociaal ontwikkelbedrijf (Caparis) via praktijkroutes getoetst op analyse werknemersvaardigheden. Hierdoor ontstaat snel inzicht op inzetten van de juiste vorm van begeleiding en trajecten die helpend zijn voor verkleining van de afstand tot de arbeidsmarkt met als doel: participatie en deelname arbeidsmarkt.

Een andere route die we hiervoor inzetten is het project Arbeidsfit. Via deze methode en werkervaringsplaatsen worden bijstandsontvangers gestimuleerd en werkritme en werknemers vaardigheden.

In 2022 is intensief samengewerkt met andere aandeelhoudende gemeenten in het sociaal ontwikkelbedrijf (Caparis) om meer bijstandsontvangers via beschut werk en BAB indicaties naar werk te begeleiden. Voor de jaren 2023-2027 zijn afspraken gemaakt om samen substantiële aantallen vanuit gemeenten in te laten stromen naar het Sociaal ontwikkelbedrijf. Het mes snijdt aan twee kanten: de gemeente verlaagt haar bijstandsvolume en het sociaal ontwikkelbedrijf lost de krimp op vanwege aflopende SW aantallen.

Een accent in het handelingsperspectief voor de uitstroom van bijstandsgerechtigden is gericht op inzet LKS. Hiervoor is een (digitaal) werkbezoek gehouden bij Weener XL. De ervaringen worden samengevoegd bij de eigen inzichten in relatie tot ons sociaal ontwikkelbedrijf en moeten leiden tot meer doorstroom naar het ontwikkelbedrijf en de reguliere arbeidsmarkt.

Verder is het handelingsperspectief erop gericht om de lastiger te bemiddelen groepen bijstandsontvangers via hiervoor genoemde vormen van begeleiding op weg te helpen naar werk, onderwijs en/of ondernemerschap.

C. Beoogd effect van de genoemde maatregelen op de tekortreductie

Hieronder maakt het college inzichtelijk dat de getroffen maatregelen bijdragen aan het reduceren van het tekort. Hierbij gaat het om een inschatting van het beoogde effect.

Het beoogde effect van de hiervoor benoemde maatregelen zijn gericht op voorkomen van instroom in de bijstand en als het kan duurzaam verlaten van diezelfde bijstand, wanneer de inwoner hier toch gebruik van heeft gemaakt.

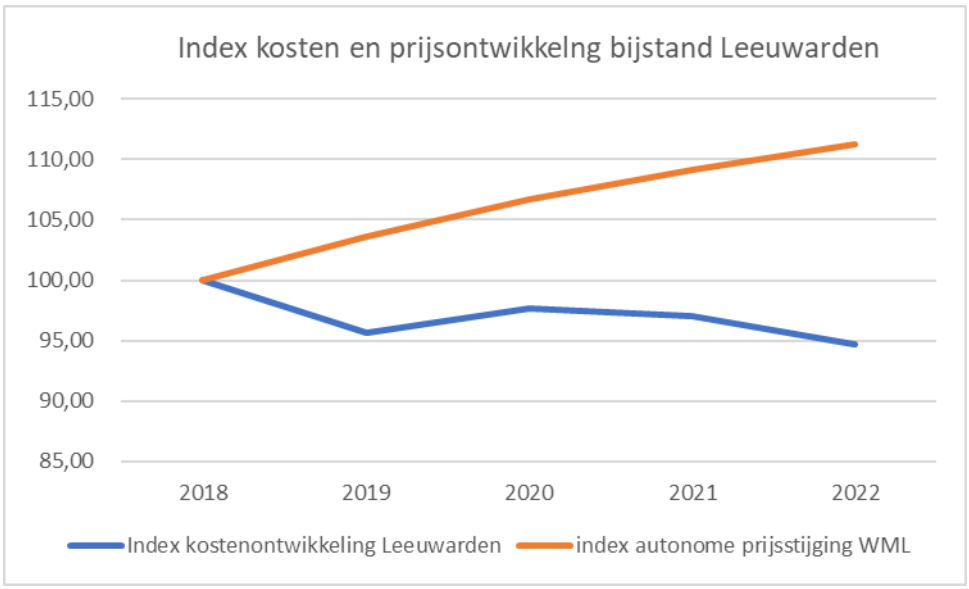
Bij de toegang heeft dit geleid tot daadwerkelijk minder instroom in de bijstand. Hierdoor is het bijstandsvolume in 2022 gedaald. Dit is belangrijk, omdat consulenten daardoor kunnen inzetten op de beperkte instroom en het zittende bestand en niet ook nog eens de hoge instroom hoeven te begeleiden. Maar zoals ook eerder hiervoor gezegd, is de uitstroom taai. We zien een afname in eenvoudig te bemiddelen bijstandsontvangers en er is per bijstandsontvanger aanmerkelijk meer tijd en inzet van trajecten nodig dan in voorgaande jaren.

Dat het bijstandsvolume gedaald is, is ook terug te zien in de financiële uitkomsten. De jaarkosten van de afgelopen jaren gaven het volgende beeld:

Jaar	Kosten BUIG
Jaar 2018	€ 88.943.945
Jaar 2019	€ 85.065.677
Jaar 2020	€ 86.829.258 (lichte stijging door Covid-19)
Jaar 2021	€ 86.328.535 (idem)
Jaar 2022	€ 84.263.146

In deze jaar cijfers zijn de wettelijke verhogingen van de uitkeringen verwerkt. Dit effect is van 2018 tot en met 2022 berekend op € 9.444.000. De kostendaling is daarom een uitstekende prestatie.

In een index vertaald ziet dit er (grafisch als volgt uit)

Hiermee is duidelijk aangetoond dat inzetten van maatregelen leidt tot bestandsdaling en kostenverlaging.

Het effect tot tekort reductie is door het nadelige werkend verdeelmodel en de ingewikkelde bijstandsopgave helaas nog onvoldoende binnen handbereik. Hierdoor wordt een onevenredig beroep gedaan op de eigen middelen van de gemeente Leeuwarden, terwijl macro gezien de middelen voldoende beschikbaar zijn.

Een model waarin via solidariteit de tekort- en overschotgemeenten egalisaties kunnen toepassen zou helpend zijn. Of een aanpassing van het systeem door SZW om de nadeelgemeenten te compenseren lost financiële problematiek bij de grote tekortgemeenten op. Dit is onderwerp van gesprek in het Financieel Platform Divosa en tussen gemeenten onderling.

Onderzoek van AEF/De beleidsonderzoekers toont immers voorlopig aan dat beleid en uitvoering niet persé van invloed zijn op overschotten en tekorten. Dat maakt de vraag naar herziening van het huidige model of een aanpassing in het systeem een reële vraag.

D. Ondertekening

Een verzoek tot vangnetuitkering dient door het college van burgemeester en wethouders te worden ingediend, ook indien de uitvoering van de Participatiewet aan een samenwerkingsverband is overgedragen. De ondertekening geschiedt door burgemeester en secretaris. De ondertekening is volledig indien de naam van de gemeente en de naam van de ondertekenaar zijn ingevuld, de datum is ingevuld en de handtekening is gezet.

De verklaring is slechts geldig indien dit door middel van het door de minister van SZW ter beschikking gestelde aanvraagformulier wordt aangeboden aan de raad.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden verklaart dat het voor 15 augustus 2023 de genoemde maatregelen heeft getroffen om te komen tot tekortreductie.

Datum: 27 juni 2023

De secretaris,

Naam van de ondertekenaar: E. de Jong

De burgemeester,

Naam van de ondertekenaar: S. van Haersma Buma

2. Instemming gemeenteraad

In artikel art. 10, eerste lid, onderdeel d, BPw staat dat de verklaring van het college de instemming van de gemeenteraad moet hebben. De instemming is pas geldig indien de verklaring aan de raad is aangeboden in de vorm van het door de minister vastgestelde aanvraagformulier.

De gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college. Daarmee bevestigt de gemeenteraad dat het college:

1. voldoende duidelijk heeft gemaakt wat de oorzaken zijn van het tekort;
2. voldoende duidelijk heeft gemaakt dat het pakket van maatregelen effectief is om de geschetste problemen aan te pakken, binnen de mogelijkheden die de gemeente heeft;
3. voldoende duidelijk heeft gemaakt dat dit pakket van maatregelen, voor zo ver door de gemeente beïnvloedbaar is, leidt tot een beoogde tekortreductie. Daarbij wordt het effect van deze maatregelen kwantitatief dan wel kwalitatief inzichtelijk gemaakt.

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

Voorafgaand aan, het hiervoor opgenomen onderdeel A. Analyse, is door het college het proces op hoofdlijnen beschreven hoe de raad betrokken is: vanaf het moment van signalering van het tekort op het BUIG-budget en het daarop volgend proces van bepalen en treffen van maatregelen, tot aan het moment dat de verklaring van het college voor instemming wordt voorgelegd aan de raad.

Hieronder is er ruimte voor de gemeenteraad voor aanvullingen op het genoemde overzicht.

Samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad

In de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad staat op hoofdlijnen op welke onderwerpen de raad heeft gereageerd op de verklaring van het college. De onderdelen van de verklaring zijn vaak al eerder in de raad besproken. Het gaat dus om het gehele proces vanaf de signalering van het tekort. Verder betreft het hier alleen onderwerpen die in de raadsbesluiten zijn opgenomen, die afwijkend zijn van het raadsvoorstel.
Om de beschrijving zo eenvoudig mogelijk te houden wordt gebruik gemaakt van een checklist die kan worden aangevuld. Het verzoek is om aan te kruisen welke onderwerpen in de raadsbesluiten zijn opgenomen. Dit geschiedt d.m.v. het plaatsen van een X voor de betreffende onderdelen. Daarnaast is er ruimte voor aanvullingen.

X	**Typering van de reacties die in de raadsbesluiten zijn opgenomen gedurende het gehele proces**
	Expliciet goedkeurend, waardering over analyse en maatregelen uitgesproken
	Impliciet goedkeurend, is behandeld als hamerstuk
	Afkeurend en gevraagd het plan te herzien
	Verzoek om onderdelen van de globale analyse te herzien of aan te vullen
	Verzoek om bepaalde maatregelen te schrappen of aanvullend maatregelen te treffen.

	Verzoek om het tempo van invoering en/of uitvoering van maatregelen te versnellen.
	Verzoek om extra informatie over maatregelen
	Verzoek on meer informatie t.a.v. de beoogde effecten van maatregelen
	Verzoek om gerealiseerde effecten te monitoren en terug te koppelen
	Motie om een andere beleidsmaatregel te treffen
X	Raadsbesluiten aangaande voorjaarsbrief, Beslisdocument Mee- en Tegenvallers, Begroting en Jaarrekening

Ondertekening

De ondertekening geschiedt door voorzitter en griffier. De gemeenteraad dient voor het moment van indiening van het verzoek zijn instemming te hebben gegeven. De aanvraag dient uiterlijk 15 augustus 2023 door de Toetsingscommissie te zijn ontvangen.

De gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden stemt in met de onder 1 afgegeven verklaring door het college van deze gemeente.

Met de ondertekening gaat de gemeenteraad akkoord met de beschrijving van de wijze waarop hij is geïnformeerd door het college en met de weergave van de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad.

De voorzitter,

Naam van de ondertekenaar: S. van Haersma Buma

De griffier,

Naam van de ondertekenaar: F. van der Heide

Toelichting op het aanvraagformulier bij het basis verzoek voor de ambtelijke ondersteuning van het college

Voor de juistheid en beoordeling van de aanvraag is het niet toegestaan dat u het format van de pagina's aanpast.

U vindt in deze toelichting

- Hoe verloopt de aanvraagprocedure?
- Waarom zijn er twee versies van dit formulier?
- Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?
- Waarom is er een samenvatting in het aanvraagformulier opgenomen?
- Waarom is er een procesvraag in het aanvraagformulier opgenomen over de wisselwerking tussen het college en de gemeenteraad?
- Hoe uitgebreid moet het aanvraagformulier worden ingevuld en is hier een extern bureau bij nodig?
- Toelichting per vraag

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Een verzoek om een vangnetuitkering over 2022 dient uiterlijk op 15 augustus 2023 te zijn ontvangen door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Omdat sprake is van een fatale termijn worden verzoeken die na 15 augustus 2023 door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet worden ontvangen, niet in behandeling genomen. Het college dient het verzoek digitaal door middel van het webformulier op www.toetsingscommissievp.nl in te dienen. Na de aangegeven datum is dit webformulier niet meer beschikbaar.

U vindt onderaan dit formulier meer achtergrondinformatie over de aanvraagprocedure, de wet- en regelgeving, de relatie met jaarcijfers (SiSa verantwoording) en de ondersteuning vanuit Divosa. Op de website www.toetsingscommissievp.nl kunt u meer informatie vinden over de aanvraagprocedure en de deadline voor het indienen van een complete aanvraag.

Waarom zijn er twee versies van dit formulier?

Van dit formulier bestaan twee versies: 'basisverzoek' en 'uitgebreid verzoek'. De versie die u moet gebruiken is afhankelijk van het volgende:

- indien uw gemeente zowel over 2020 als over 2021 geen vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'basisverzoek'.
- indien uw gemeente over 2020 en/of over 2021 wel een vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'uitgebreid verzoek'.

De verklaring van het college verschilt tussen een 'basisverzoek' en een 'uitgebreid verzoek'.

Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?

De vangnetaanvraag bestaat uit twee gedeelten:

1. De verklaring van het college en de toelichting op de verklaring

2. De instemming van de gemeenteraad

Onderdeel 1 bestaat uit vier onderdelen: A, B, C en D. Het gaat om de verklaring van het college (onderdeel D) en een toelichting van het college op deze verklaring. Deze toelichting gebeurt aan de hand van drie vragen (onderdelen A, B en C). Na iedere vraag kunt u het antwoord invoegen. U kunt eventueel tabellen of grafieken invoegen. U kunt aangeven op welke brondocumenten, die eventueel in de gemeenteraad zijn besproken, de aanvraag is gebaseerd. U kunt geen bijlagen toevoegen aan deze aanvraag. Hieronder wordt per vraag aangegeven wat verwacht wordt van de beantwoording.

Daarna dient in onderdeel 2 de gemeenteraad te tekenen voor zijn instemming met de verklaring van het college. Dit mag niet worden vervangen door het in- of toevoegen van een gemeenteraadbesluit.

Waarom is er een samenvatting in het aanvraagformulier opgenomen?

Uit het onderzoek naar de rol van de gemeenteraad is duidelijk geworden dat raadsleden behoefte hebben aan beknopte informatie op hoofdlijnen, zodat de rol van de gemeenteraad om in te stemmen met de verklaring van het college beter uitvoerbaar wordt.

Waarom is er een procesvraag in het aanvraagformulier opgenomen over de wisselwerking tussen het college en de gemeenteraad?

In het aanvraagformulier is de volgende vraag opgenomen: ‘op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?’ Onder deze vraag is een korte checklist opgenomen met een zestal punten die kunnen worden aangevuld.

Vanaf de invoering van de vangnetuitkering in 2015 heeft de gemeenteraad een inhoudelijk-beoordelende ten aanzien van de vangnetuitkering; deze rol lag voorheen bij de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Uit een onderzoek door de Toetsingscommissie bleek dat gemeenteraden slechts beperkt de vangnetaanvragen inhoudelijk beoordeelden. De beantwoording van de procesvraag geeft inzicht in de mate waarin de raad is betrokken bij de processtappen van signalering tot reductie van het tekort.

Hoe uitgebreid moet het aanvraagformulier worden ingevuld en is hier een extern bureau bij nodig?

Het uitgangspunt van de aanvraag van de vangnetuitkering is dat elke gemeente – ongeacht het aantal inwoners – zelfstandig de aanvraag moet kunnen voorbereiden en indienen. Dat houdt in dat alleen het opstellen van de aanvraag geen reden is om een extern bureau te betrekken. Daarbij wordt benadrukt dat het aan het lokale bestuur is hoe uitgebreid de vragen in het aanvraagformulier worden beantwoord, mits deze vragen duidelijk worden beantwoord. De beantwoording van de vragen in het aanvraagformulier is verplicht. Dat geldt niet voor de suggesties in de onderstaande toelichting. Op de pagina ‘beoordeling en advisering’ over de VU 2022 wordt een en ander eveneens toegelicht.

Toelichting per vraag

Het college van de tekortgemeente verklaart dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen en geeft daarop een toelichting door het invullen van de onderdelen A, B en C. Alle vragen moeten worden beantwoord. Hieronder staat een toelichting bij vraag B en C. Hieronder staan suggesties bij vraag A, B en C.

Bij D volgt ondertekening door het college van de gemeente. Alle onderdelen moeten worden ingevuld.

Onderdeel A

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt een analyse van de oorzaken van het tekort beschreven. Onder een analyse van de oorzaken van het tekort wordt verstaan: 'de ontwikkeling van de uitgaven en de oorzaken daarvan.' Deze analyse dient specifiek in te gaan op de situatie in de eigen gemeente of de eigen arbeidsmarktregio. Een algemene analyse, die niet ingaat op de situatie in de eigen gemeente of arbeidsmarktregio, volstaat niet als analyse van de oorzaken van het tekort.

Suggesties bij de beantwoording van A

- Kunt u de omvang van het tekort betrekken bij uw analyse?
- Kunt u aangeven op welke moment het college heeft gesignaleerd dat een tekort zal ontstaan?
- Wilt u in uw analyse van de oorzaken de nadruk leggen op factoren die door het college kunnen worden beïnvloed? De analyse betreft dus vooral de ontwikkelingen in de uitgaven van de gemeente.
- U kunt hierbij ook gebruik maken van de rekentool Participatiewet 2022[i] en/of de Benchmark van Divosa[ii].
- U kunt in de analyse ook beschrijven wat het effect is van getroffen maatregelen in voorgaande jaren.

Onderdeel B

De maatregelen kunnen worden getroffen vanaf het moment dat het tekort bekend is of dat men vanuit een prognose het tekort ziet aankomen, tot uiterlijk de datum van indiening van het verzoek.

Er zijn meerdere factoren die een invloed hebben op de ontwikkeling van het tekort. Om die reden wordt gesproken van een bijdrage aan de reductie van het tekort.

Hieronder staat toegelicht wat wordt bedoeld met 'het treffen van maatregelen'.

- Wat wordt verstaan onder een *maatregel*?
    - Onder een maatregel wordt verstaan: een besluit over hoe iets wordt opgelost of veranderd.
- Wat wordt verstaan onder het treffen van maatregelen.

    - Onder het treffen van een maatregel wordt verstaan dat het besluit is genomen door het college en waarvan de uitvoering in gang is gezet voor het tijdstip van indiening van de aanvraag.
- *Moet het steeds een nieuwe (aanvullende) maatregel zijn?*
    - Van het college wordt verwacht om te analyseren wat de oorzaken zijn van het tekort, wat hieraan inmiddels is gedaan en wat hiervan de effecten per jaar zijn. En vervolgens of, in dat licht, al dan niet nodig is om tot extra maatregelen te komen ten einde het tekort verder te reduceren.
      Die afweging is aan het lokaal bestuur. Het college dient wel de gemeenteraad inzicht te verschaffen over deze afweging. Deze afweging dient dan ook in dit onderdeel te worden beschreven.

Suggesties bij de beantwoording van B

- Geef waar mogelijk en voor zover relevant de relatie tussen oorzaken en maatregelen.
- U kunt in uw antwoord verwijzen naar eerder genomen maatregelen. Indien mogelijk kunt u de effecten van eerder genomen maatregelen betrekken bij de maatregelen die u nu treft.
- U kunt bij het antwoord aangeven of gebruik gemaakt is van de volgende tool(s):
    - de rekentool SEO
    - de benchmark Divosa
    - de tool “informatie over eerdere aanvragen”, te vinden via de gelijknamige pagina “Informatie over eerdere aanvragen”. Met deze tool kunnen aan de hand van kenmerken van gemeenten (grootteklasse, omvang tekort en arbeidsmarktregio) vergelijkbare gemeenten worden gevonden, waarbij direct zichtbaar wordt welke maatregelen deze gemeenten hebben getroffen. Dit kan nuttig zijn bij het oriënteren op de externe maatregelen.
- U kunt in uw antwoord bij voorkeur onderscheid maken tussen eerder getroffen maatregelen (voorafgaande jaren) en nieuwe (nog te treffen, lopende het jaar tot indiening).
- U kunt hierbij ook de maatregelen aangeven die in het kader van de aanpak van uw arbeidsmarktregio worden gedaan en waaraan uw gemeente een extra bijdrage levert. In het geval van externe maatregelen dient ook sprake te zijn van externe consultatie.
- U kunt bij het noemen van de maatregelen ook de samenhang met andere maatregelen of effecten in het sociale domein benoemen.

Onderdeel C

De toetsingscommissie geeft geen oordeel over de mate van effectiviteit van de maatregelen.

Bij deze vraag wordt verwacht dat het college inzichtelijk maakt dat het maatregelen treft waarmee het college beoogt/verwacht dat deze bijdragen aan een reductie van het tekort.

Suggesties bij de beantwoording van C

- U kunt een inschatting van het beoogde effect kwantitatief uitdrukken en als dat niet mogelijk is kunt u het beoogde effect kwalitatief uitdrukken. Onder kwantificering wordt

verstaan: de beoogde opbrengst in minder uitkeringen respectievelijk in het beoogde besparingsbedrag.

- U kunt de beoogde effecten presenteren per maatregel of als dat niet mogelijk is voor meerdere maatregelen gezamenlijk.
- U kunt aangeven op welke wijze het college de effecten van de maatregelen monitort.

Achtergrondinformatie bij dit formulier

Wet- en regelgeving

In het BPw is geregeld dat het college alleen via een door de minister van SZW beschikbaar gesteld aanvraagformulier een verzoek tot een vangnetuitkering kan indienen, als bedoeld in artikel 74 van de Participatiewet. De verklaring van het college voor een basisverzoek kunt u vinden in het BPw, artikel 10, eerste lid, onder d. De verklaring van het college voor een uitgebreid verzoek kunt u vinden in het BPw artikel 10, eerste lid, onder d, jo. artikel 10, tweede lid. In het BPw staat dat de verklaring van het college een toelichting omvat zoals gevraagd in het modelaanvraagformulier (BPw, artikel 10, onderdeel e).

Aanvraagprocedure

De toekenning van een vangnetuitkering gebeurt uitsluitend op verzoek van het college van burgemeester en wethouders van de tekortgemeente en nadat is vastgesteld dat aan alle geldende eisen wordt voldaan. Blijkens artikel 8c, eerste lid, van de Participatiewet, kan het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering niet worden overgedragen aan het bestuur van een openbaar lichaam op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Bij het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering moet het college verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Verdere toelichting op de aanvraagprocedure en de vangnetuitkering 2022 kunt u vinden op: www.toetsingscommissievp.nl

Via het aanvraagformulier hoeft het college geen informatie te verstrekken over de jaarcijfers (toegekend budget, de netto uitkeringslasten en de door de accountant gerapporteerde foute of onzekere bestedingen), aangezien het ministerie –mede op basis van de SiSa-verantwoording- al over deze gegevens beschikt en zij de toetsingscommissie daarover zal informeren.

Ondersteuning Divosa

Divosa, de vereniging van leidinggevenden in het Sociaal Domein, zal periodiek bijeenkomsten organiseren waarbij wordt ingegaan op de vangnetuitkering. Daarnaast wordt de Benchmark door Divosa ondersteund en heeft Divosa een factsheet maatregelen uitgegeven.

Ook heeft Divosa bijgedragen aan het beschikbaar komen van een tool waarin de aanvragen van de afgelopen drie jaar zijn verwerkt. De tool en aanvragen worden per VU-jaar op de website van de Toetsingscommissie gepubliceerd. Zie hiervoor de rubriek: informatie over eerdere aanvragen.

---

[i] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/10/15/rekentool-participatiewet-2021
[ii] www.divosa.nl/diensten/divosa-benchmark